

Albert Camus (7 listopada 1913 w Mondovi, Algieria - 4 stycznia 1960 w Villeblevin)

*Ten pisarz z algierskiej Mondovi
przez całe swe życie się głowił,
stawiać na daremność,
czy wierzyć w zamiennność
zła w dobro, chorzyśmy czy zdrowi?*

(ebs)

Albert Camus - pisarz, dramaturg, eseista i reżyser teatralny. Większość kariery literackiej spędził we Francji, której nosił obywatelstwo. Uważany za jednego z najwybitniejszych intelektualistów w Europie w II połowie XX wieku. Laureat Nagrody Nobla w dziedzinie literatury w 1957.

Urodził się 7 listopada 1913 w Mondovi w rodzinie potomków europejskich osadników w Algierii, w której spędził większość życia. Wychował się w biednej, niepiśmiennej rodzinie żyjącej na przedmieściach stolicy kraju, Algieru. Jego matka, Catherine, była z pochodzenia Katalonką. Jej rodzina wyemigrowała do Algierii w połowie XIX w. z hiszpańskiej wyspy Minorka w archipelagu Balearów.

Ojciec pisarza był robotnikiem. Jego przodkowie przybyli do Algierii zapewne wkrótce po 1830 i należeli do grupy pierwszych francuskich osadników w północnej Afryce. Gdy Camus miał niespełna rok, w Europie wybuchła pierwsza wojna światowa. Ojciec zginął w walce z Niemcami w bitwie nad Marną w 1914.

Albert Camus zdobył wykształcenie dzięki wychowawcy, który po długich staraniach uzyskał dla niego stypendium naukowe. Duże znaczenie miała w jego życiu znajomość z profesorem Louisem Germainem, który zachęcał młodego Alberta do nauki i podsuwał mu klasyczne dzieła literatury. W 1932 zdał maturę i wstąpił na uniwersytet w Algierze, gdzie studiował filozofię i historię kultury antycznej.

Kilka lat później zaczęły się jego pierwsze związki z polityką i dziennikarstwem. Na krótko wstąpił do Partii Komunistycznej, z której został jednak wydalony z powodu zbyt dużej różnicy zdań. Od 1937 do 1940 pracował jako dziennikarz w antykolonialnym dzienniku Alger Républicain.

W 1936 wraz z przyjaciółmi założył bowiem Théâtre du Travail (Teatr Pracy), którego pierwsze przedstawienie - "Czas pogardy" André Malraux - okazało się wielkim sukcesem. Po jego rozwiązaniu Camus założył kolejny teatr o nazwie L'Équipe.

Camus opuścił ojczyznę w Afryce po ostro skrytykowanym artykule w 1940. Zamieszkał w Paryżu. Gdy miasto zdobyli Niemcy, pojechał do Lyonu, a stamtąd powrócił na krótko do Algierii, zamieszkując w Oranie. W 1942 przyjechał na stałe do Paryża i już nigdy nie powrócił do Algierii.

W stolicy Francji Camus wspólnie z Pascalem Pia redagował podziemne czasopismo "Combat". W tym okresie zaprzyjaźnił się z Jean-Paulem Sartrem. Przyjaźń ta urwała się po cyklu artykułów Camusa, które poróżniły go z obozem sławnego filozofa. Wpływ jej był jednak na tyle silny, że

zaczęto przypisywać Camusowi egzystencjalizm, przed czym on sam zaciekle się bronił.

W 1947 ostatecznie odciął się od dziennikarstwa i polityki, by móc w pełni oddać się teatrowi i pisarstwu. Wyjątek stanowi zbiór esejów "Człowiek zbuntowany", w którym - wbrew modzie panującej wśród francuskich intelektualistów - poddał surowej krytyce stalinizm i ujawnił mało znane na Zachodzie fakty dotyczące masowych zbrodni komunistycznych w ZSRR.

W 1957 otrzymał literacką Nagrodę Nobla za "ogromny wkład w literaturę, ukazującą znaczenie ludzkiego sumienia". We Francji, gdzie zyskał ogromną popularność, był pod koniec życia stale atakowany - za brak reakcji na wojnę w ojczystej Algierii, za brak zaangażowania lewicowego, za niemoralność jego książek.

Trzy lata po otrzymaniu Nagrody Nobla Camus - w wieku 46 lat - zginął w wypadku samochodowym, gdy wracał do Paryża wraz z przyjacielem i wydawcą Gallimardem. W torbie miał niedokończony szkic powieści "Pierwszy człowiek".

Camus używał pseudonimów Vincent Capable, Jean Meursault, Louis Neuville, Demos, Irénée. Tłumaczyły go na polski Joanna Guze i Maria Zenowicz-Brandys.

Całą twórczość Camusa można dzielić według wielu kryteriów, z których najbardziej chyba znane są dwa tryptyki: Mit Syzyfa, do którego zaliczają się Mit Syzyfa, Obcy i Kaligula, oraz Mit Prometeusza: Człowiek zbuntowany, Dżuma, Nieporozumienie.

Dużo oczywistszym podziałem jest rozróżnienie na gatunki literackie. Mamy więc w jego spuściźnie powieści (Obcy, Dżuma, Upadek, Pierwszy człowiek), dramaty (Kaligula, Stan obłączenia, Nieporozumienie, Sprawiedliwi), eseje (Mit Syzyfa, Prawa i lewa strona, Człowiek zbuntowany) czy w końcu zbiory opowiadań (Wygnanie i królestwo, Lato).

Postacie Kaliguli oraz Meursaulta, bohatera "Obcego", ukazują nie tylko konfrontację żelaznej logiki z ludzką zmysłowością i tak łatwo przyjmowanym światem, lecz odsłaniają dalsze źródła samotności człowieka. Obaj bohaterowie w końcu pragną śmierci, gdyż właśnie ona prowadzi do ich zwycięstwa - pojednania ze światem. Postrzegani jako szaleńcy, wykluczeni ze społeczeństwa czy to z powodu znikomości (Meursault), czy też wielkości (Kaligula) odgrywanej roli, porównani zostają do Syzyfa.

Dramat Syzyfa nie polega na wiecznym trwaniu jego mozołu, ale na jego świadomości, na świadomości wiecznej porażki. Paradoksalnie, na tym też polega jego wielkość i bohaterstwo. Nawiązania do tego tematu można odnaleźć np. w "Dżumie" czy w przemówieniu, które Camus wygłosił po odebraniu Literackiej Nagrody Nobla.

Obraz bohaterów diametralnie zmienia się w drugim tryptyku, do którego należy m.in. "Dżuma". Dominujące w utworze postacie - doktor Rieux (będący zresztą alter ego Camusa) i Tarrou, prezentują głębokie zaangażowanie w sprawy człowieka. Jedyнным wyznacznikiem moralności jest zwykła uczciwość. Ona to każe przede wszystkim bronić człowieka, a co za tym idzie - nie zgadzać się na zło.

<https://www.youtube.com/watch?v=ekxXvgbDr3M>

Innym tematem w twórczości Camusa jest osamotnienie człowieka wobec jego otoczenia, niemożność zrozumienia jego zamierzeń i intencji, niesłuszna ich interpretacja, nadinterpretacja,

w efekcie ucieczka od człowieczeństwa - a to przecież jest dla Camusa dżumą.

Poglądy Camusa ewoluują od postawy buntu i heroicznego trwania, które jest tematem "Mitu Syzyfa", aż do głębokiego humanizmu, któremu najpełniejszy wyraz daje w "Dżumie".